

Om Aldersfordelingen af Børn indenfor københavnske Lejligheder, ordnede efter Værelsesantallet.

Ved

Cordt Trap.

Direktør Rubin har i Tabelværk Nr. VI til Københavns Statistik, behandelende Resultaterne af Folketællingen af 1880, vist, at i Hovedstaden udgjorde Børn under 1 Aar en større Del af Befolkningen i Baghusene end i Mellem- og Sidehusene og atter en større Del i disse end i Forhusene. I god Overensstemmelse hermed gentager det samme Fænomen sig, kun endnu skarpere, ved en anden Undersøgelse, som den nævnte Forfatter samtidig foretog, og efter hvilken Københavns Gader vare delte i 3 Grupper, eftersom Husstandene i Et- og Toværelses Lejligheder udgjorde under 50 pCt., fra 50 til 75 pCt. eller fra 75 til 100 pCt af samtlige Gadens Husstande. Procenttallene for Børn under 1 Aar i de tre Grupper vare i Forhold til den hele Befolkning henholdsvis 1,9, 3,1 og 3,8. Efter Stadslægens Beretning af 1897 udgjorde Børn under 1 Aar 2,6 pCt. af Befolkningen paa Kristianshavn mod 1,6 pCt. paa Gammelholm og 1,5 pCt. i St. Annæ Øster Kvarter. Til Belysning af

disse Tal meddeles det, at efter Folketællingens Resultater i 1895 boede af Befolkningen paa Kristianshavn 60,6 pCt. i Et- og Toværelses Lejligheder mod henholdsvis 10,2 og 17,2 pCt. i de tvende sidstnævnte Kvarterer.

Den Forbindelse, som Rubin saaledes har paa- vist, og om hvilken der altsaa ogsaa senere findes Vidnesbyrd, mellem Befolkningens ydre Beboelsesforhold og Aldersfordelingen har jeg, med Folketællingsresultaterne af 1895 for Øje, søgt at knytte paany, men paa en noget anden Maade, nemlig ved at bringe den i direkte Forbindelse med Lejlighedernes Værelsesantal. Det er imidlertid fundet ønskeligt at begrænse Materialet, da saa mange forskelligartede Momenter paavirke en Aldersfordeling indenfor Lejlighedsgrupperne, t. Ex. Befolkningens Fordeling efter Civilstand, Tyende- og Logerendeholdenes Udstrækning, det højst forskellige Alderstrin, paa hvilket Børnene drage ud fra Hjemmene i fattige og velhavende Familier med mere. For at eliminere nogle af disse mangeartede Paavirkninger har jeg valgt at undersøge, ikke Børnenes Procenttal af hele Befolkningen, men derimod deres indbyrdes Aldersfordeling, og for at tilvejebringe større Ensartethed har jeg endvidere holdt mig til Børnene hos de i Folketællingsøjeblikket i enkelte Lejligheder samboende københavnske Ægtepar. Fra Opgørelsen er saaledes navnlig udelukket alle uægte Børn, Enkers og Enkemænds Børn og saadanne Børn, der ikke opholde sig i Forældrenes Hjem.

Resultaterne af denne Undersøgelse, der omfatter hele København, foreligge i omstaaende Tabeller

a og b. Sondret er der mellem Børn under 1 Maaned, fra 1 Maaned til under 1 Aar, fra 1 til under 5 Aar, fra 5 til under 10 Aar, fra 10 til under 15 Aar og fra 15 til 20 Aar. (Se Tabel a).

Ønsker man at erfare Procenttallene for de i Hjemmene værende Børn pr. Ægtepar indenfor hver Gruppe af Lejligheder, fremgaar disse af omstaaende Tabel b, i hvilken Børnene ere delte i de tidligere nævnte Aldersklasser. (Se Tabel b).

Lavest er det samlede Procenttal af hjemmelevende Børn for Etværelses Lejligheder, det stiger derefter med et stort Spring for Toværelses Lejlighederne, naar endnu lidt højere op for den følgende Gruppe, men daler for Fire-, Fem- og Sexværelses Lejlighederne for derefter atter at højnes noget for Boliger med 8 Værelser eller derover.

Men vidt forskelligt stiller Forholdet sig for de enkelte Aldersklasser. For Børn under 1 Maaned naar Procenttallet højest op netop i den Lejlighedsgruppe, for hvilken det samlede Procenttal Børn var lavest, nemlig i Etværelses Lejlighederne, omtrent ligesaa højt i Toværelses Lejlighederne, medens det dernæst, med nogle Svingninger, daler med Boligernes stigende Værelsesantal. For Børn fra 1 Maaned til under 1 Aar have Et- og Toværelses Lejlighederne byttet Plads, dog saaledes at de gennemsnitlige Procenttal for de tvende Grupper ikke fjerne sig stærkt fra hinanden, medens de derimod for begge ere væsenlig højere end for alle de andre Lejlighedsgrupper. For Aldersklassen fra 1 til under 5 Aar have Toværelses Lejlighederne taget Têten, medens Etværelses Lejlighederne i Sammenligning med dem

Aldersfordeling af Børn i københavnske Lejligheder, ordnede efter Værelsesantal.

Tabell a.

Antal Ægtepar.....	Værelser							Værels- og derover
	1	2	3	4	5	6	7	
Børn under 1 Maaned.....	2972	22119	9413	7639	3247	1969	1279	1545
— fra 1 Maaned til under 1 Aar.	52	364	101	64	32	12	9	7
— 1 Aar til under 5 Aar.....	490	3737	1096	781	269	154	95	97
— 5 — — — — —	1306	12337	4316	3306	1122	674	403	416
— 10 — — — — —	1204	12956	5518	4078	1487	883	575	716
— 15 — — — — —	792	9184	4615	3652	1428	865	653	873
— 15 — og derover.....	264	3862	2815	2238	980	638	494	741
Ialt Børn....	4108	42440	18461	14119	5318	3226	2229	2850

211

Tabell b.

I Forhold til Antallet af Ægtepar udgjorde:	pCt.							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Børn under 1 Maaned.....	1,7	1,6	1,1	0,8	1,0	0,6	0,7	0,5
— fra 1 Maaned til under 1 Aar.	16,5	16,9	11,6	10,2	8,3	7,8	7,4	6,3
— 1 Aar til under 5 Aar.....	43,9	55,8	45,9	43,3	34,5	34,2	31,5	26,9
— 5 — — — — —	40,5	58,6	58,6	53,4	45,8	44,9	45,0	46,3
— 10 — — — — —	26,7	41,5	49,0	47,8	44,0	43,9	51,1	56,5
— 15 — — — — —	8,9	17,5	29,9	29,3	30,2	32,4	38,6	48,0
Ialt Børn....	138,2	191,9	196,1	184,8	163,8	163,8	174,3	184,5

staa langt tilbage og omtrent befinde sig i Niveau med Fireværelers Lejlighederne, et Forhold, der stilles i en ejendommelig Belysning, naar det erindres, at der pr. Ægtepar ikke en Gang kommer halvt saamange Børn under 1 Maaned paa Fireværelers- som paa Etværelses Lejlighederne. Rykke vi højere op i Alderen, fortsættes Forskydningen i samme Retning. For Aldersklassen 10—15 Aar udvise To- og navnlig Etværelses Lejlighederne det laveste Børne- antal pr. Ægtepar; for Børn mellem 15 og 20 Aar ere Procenttallene i Forhold til Ægtepar 8,9 for Etværelses Lejlighederne, 17,5 for Toværelers Lejlig- hederne og stige derefter, væsenlig uden Afbrydelse, til det naar 48,0 pCt. for Lejligheder paa 8 Værelser og derover.

I store Træk kunne de af Tabellerne uddragne Resultater sammenfattes derhen, at de laveste Alders- klasser af Børn have betydelig Overvægt for Ægtepar i de mindste Lejligheder, medens omvendt større Lejligheder have Forspring for Børnenes højere Alders- klasser. Med særlig Styrke gør den nævnte Bevæg- else sig gældende i det indbyrdes Forhold mellem de mindre Lejligheder fra 1 til 4 Værelser.

Selve disse Oplysninger have naturligvis deres Interesse; de tegne for os de smaa Hjem med mange spæde Børn, hvis Rækker imidlertid tyndes stærkt ud for hvert Alderstrin, der rykkes højere op, indtil man for Aldersklassen over 15 Aar møder et knusende Overtal af Børn i de store Hjem.

Men der frembyder sig yderligere det Spørgs- maal: Kan man af disse Tal læse andre Oplysninger end de nævnte, t. Ex. om Fødselshyppighed og

Dødelighed, om Vandringer mellem Lejlighedsgrupperne indbyrdes og Udvandring fra Hjemmene. Naturligvis ville Tallene i saa Fald faa forøget Interesse.

Skulde man for det første paa Grundlag af de foreliggende Oplysninger være i Stand til at bestemme Fødselshyppigheden indenfor forskellige Grupper af Lejligheder, maatte det være ved Hjælp af den laveste Aldersklasse af Børn, nemlig under 1 Maaned. Procenttallene for disse Børn pr. Ægtepar udgøre for Lejligheder paa 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 og 8 Værelser eller derover henholdsvis 1,75, 1,65, 1,07, 0,84, 0,99, 0,61, 0,70 og 0,45.

Det, som særligt her falder i Øjnene, er det overordentligt stærke Fald af Procenttallene fra Totil Treværelsens Lejligheder, og fra disse til Fireværelsens Lejligheder, og man har heraf Ret til at slutte, at Forskellen i Procenttallet af Fødsler pr. Ægtepar indenfor de nævnte Lejligheder i Løbet af Maaneden fra 2. Januar til 1. Februar 1895, der gik forud for sidste Folketælling, har været mindst lige saa stor, idet man tør regne med, at Dødeligheden mellem Børnene under 1 Maaned i alt Fald er lige saa stor om ikke større i en lavere Lejlighedsgruppe i Sammenligning med en højere.

Noget paalideligt Mærke for Fødselshyppigheden ere disse Tal imidlertid ikke. Dertil vilde i alt Fald kræves, at man yderligere, indenfor de enkelte Lejlighedsgrupper, havde klassificeret Ægteparrene efter Alder og sammenstillet tilsvarende Aldersklasser indenfor de forskellige Lejlighedsgrupper, hvilket ikke er gjort. Man maa altsaa indskrænke sig til at konstatere, at der fødes flere Børn pr. Ægtepar i

mindre end i større Lejligheder, og at navnlig Forskellen fra Etværelses Lejligheder opad indtil Fireværelses Lejligheder er ganske overordentlig betydelig. De nævnte Oplysninger ere iøvrigt i god Harmoni med de Undersøgelser, som man herhjemme har foretaget om Hyppigheden af Barnefødsler i de forskellige sociale Lag; men der kan altsaa ikke bygges selvstændige Resultater paa dem.

Muligvis ere vi imidlertid heldigere med i Børnenes Aldersfordeling indenfor de forskellige Lejlighedsgrupper at finde mere positive Spor.

Hvis man, begyndende fra neden, kæder hver Aldersgruppe og den nærmest højere sammen, viser Procentfordelingen indenfor de saaledes samlede Grupper sig i nedenstaaende Tabeller c, d og e, der omfatte Børnene indtil 10 Aarsalderen.

Tabel c.

Af Børn under 1 Aar vare:

	1 V.	2 V.	3 V.	4 V.	5 V.	6 V.	7 V.	8 V.
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
under 1 Maaned	9,6	8,9	8,4	7,6	10,6	7,2	8,7	6,7
fra 1 Maaned								
til under 1 Aar	90,4	91,1	91,6	92,4	89,4	92,8	91,3	93,3
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabel d.

Af Børn fra 1 Maaned til under 5 Aar vare:

	1 V.	2 V.	3 V.	4 V.	5 V.	6 V.	7 V.	8 V.
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
fra 1 Maaned								
til under 1 Aar	27,3	23,2	20,3	19,1	19,3	18,6	19,1	18,9
fra 1 Aar til								
under 5 Aar	72,7	76,8	79,7	80,9	80,7	81,4	80,9	81,1
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabel e.

Af Børn fra 1 til 10 Aar vare:

	1 V. pCt.	2 V. pCt.	3 V. pCt.	4 V. pCt.	5 V. pCt.	6 V. pCt.	7 V. pCt.	8 V. pCt.
fra 1 til under 5 Aar.....	52,0	48,8	43,9	44,8	43,0	43,3	41,2	36,7
fra 5 til under 10 Aar.....	48,0	51,2	56,1	55,2	57,0	56,7	58,8	63,3
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Det mest iøjnefaldende ved ovenstaaende Tal er, at der, fraset nogle Uregelmæssigheder i Forholdet mellem de to laveste Aldersgrupper, der kunne skyldes den Omstændighed, at Tallet paa Børn under 1 Maaned i de store Lejligheder er meget lille, gennemgaaende viser sig et større Forholdstal mellem ældre og yngre Børn i de større fremfor i de mindre Lejligheder, og dette Træk synes at beherske det hele Talstof med stor Regelmæssighed. Med en vis Ret slutter man derfor, at en bestemt eller i alt Fald visse bestemte Aarsagsforhold gøre sig gældende, og Spørgsmaalet bliver da hvilke.

Forklaringsgrunden kan være en forskellig Dødelighed. Udtyndes Børnerækkerne i Lejligheder paa 1 Værelse stærkere ved Dødsfald end i dem paa 4, maa Følgen ceteris paribus blive denne, at de ældre Børn i Forhold til de yngre ikke ere saa talrige i de mindre som i de større Lejligheder. Men det samme Fænomen lod sig ogsaa forklare paa anden Maade. Gik der nemlig en Strøm fra mindre til større Lejligheder af Familier med Børn, alt som disse sidste voxede til, og der blev trangere Plads for den talrige Børneflok og maaske ogsaa bedre Raad for Forældrene, vilde det have samme Ind-

flydelse paa Aldersfordelingen som en forskellig Dødelighed af den nys beskrevne Art. En Selvfølge er det, at bægge de nævnte Aarsagsrækker kunne virke sammen, og det kan vel endog paa Forhaand siges, at den forskellige Dødelighed i alt Fald spiller med end i Resultatet; thi af andre Undersøgelser vide vi, at de ydre Livsvilkaar og den sociale Lagdeling øver sin betydelige Indflydelse paa Levedygtigheden i Børneklasserne. Imidlertid var det jo muligt, at Tallene kunne frembyde tilstrækkelig sikre Symptomer paa, at den anden omtalte Aarsagsrække, der bunder i en Bevægelse af Familier med Børn fra mindre til større Lejligheder, i hvert Fald er medvirkende til at fremkalde Resultatet, og der viser sig nu virkelig, naar man betragter Procentforskydningen mellem Børn af Aldersklasserne 0 til 5 Aar og af 5 til 10 Aar, formentlig tilstrækkelig sikre Holdepunkter for at fastslaa nævnte Aarsagsforbindelse. Procentforskydningens Styrke vil fremgaa af Tallene i nedenstaaende Tabel f.

Tabel f.

	Antal Børn fra 0—5 Aar	Antal Børn fra 5—10 Aar	procentvis Forskel mellem Alderskl. 0—5 og 5—10 Aar
1 Værelseslejligheder...	1848	1204	÷ 34,8
2 — ...	16438	12956	÷ 21,2
3 — ...	5513	5518	+ 0,1
4 — ...	4151	4078	÷ 1,8
5 — ...	1423	1487	+ 4,5
6 — ...	840	883	+ 5,1
7 — ...	507	575	+ 13,4
8 — ...	520	716	+ 37,7

Det ses af ovenstaaende Tal, at lige ned til Femværelsens Lejlighederne iberegnete, ere Børnene i Aldersklasserne 5—10 Aar talrigere end i Gruppen 0—5 Aar, for Tre- og Fireværelsenslejlighederne er der omtrentlig Ligevægt, medens der derimod for Et- og Toværelsenslejlighedernes Vedkommende findes et overordenlig betydeligt Overtal i den lavere Aldersklasse.

For at vurdere disse Tals Betydning, maa det for det første klares, hvilke Momenter der paavirke den højere Aldersklassens Tal i nedadgaaende Retning. Nævnes maa da i forreste Række Dødeligheden, der, som bekendt, netop i de laveste Aldersklasser er meget betydelig og gør lyst i Børnenes Rækker, ganske særlig blandt Smaakaarsfolks Børn.

I samme Retning virker den Omstændighed, at en af Forældrenes Død efter vor Opgørelsesmaade udelukker Børnene fra at optages i Tabellerne.

Stillede det sig nu blot saaledes, at Forholdstallet mellem ældre og yngre Børn var relativt højere i de større Lejligheder fremfor de mindre, da kunde dette forklares ved den højere Dødelighed blandt Fattigfolks Børn, men saaledes er Forholdet jo ikke. Lige ned til Femværelsenslejlighederne findes, som sagt er, en absolut Overvægt af 5—10 Aars Børn fremfor 0—5 Aars, og dette Fænomen lader sig naturligt kun tyde som fremkaldt ved Vandring af Familier med Børn fra mindre til større Boliger. Ganske vist var endnu en Forklaringsgrund mulig. Hvis man foretog en Aldersforskydning af Grupperne 5—10 Aar ved sidste Folketælling 5 Aar tilbage i Tiden, var det tænkeligt, at Børnene 0—5 Aar den-

gang vare talrigere end Børnene i samme Aldersklasser i 1895. At der her er et Moment, som ikke tør tabes af Sigte paa et Tidspunkt, da Fødslernes Antal har været i Tilbagegang, maa indrømmes — selv om det næppe er rimeligt, at det i Løbet af en kort Periode virker med synderlig Kraft netop for de større Lejligheders Vedkommende -- og man vilde bygge paa sikrere Grund, hvis Undersøgelsen foretoges ved Slutningen af et Femaar, der med Hensyn til Fødselstallet ikke udviste nogen udpræget Bevægelsesretning fra det foregaaende Femaar. Men det synes kun lidet antageligt, at det nævnte Moment skulde mere end opveje alle de fremhævede Paavirkninger i modsat Retning.

At en saadan Bytten af mindre med større Lejligheder eksisterer indenfor de velhavende Klasser, vil heller ikke undre. Vi kunne sikkert alle indenfor vor Erfaringskreds oplede Exempler paa, at Familier, tilhørende det højere Bourgeoisie, efterhaanden som Børnetallet voxer og Forældrenes Indtægtsbudget maaske samtidigt stiger, føle det trangt indenfor de gamle Enemærker og flytte fra disse til flere og større Værelser. At det samme gælder for den egentlige Middelstand, hvis Indtægter vel for en Del maa forudsættes at stige med Alderen, har ogsaa Rimeligheden for sig og bekræftes af Tallene; thi helt ned til Femværelseslejligheder ere Børnene talrigere i 5--10 end i 0—5 Aars Alderen. Større Opmærksomhed vækker det, at i Tre- og Fireværelseslejligheder er der omtrentlig Ligevægt mellem de to nævnte Aldersgrupper. Til de foranførte Aarsager til et ringere Børnetal i den højere Aldersklasse,

nemlig Dødeligheden mellem Børnene og mellem Forældrene, der førte til samme Resultat, om end ad meget forskellige Veje, føjer sig her endnu følgende Moment: Vandringer af Familier med ældre Børn fra mindre til større Lejligheder maa vel som Hovedregel foregaa saaledes, at en vis Lejlighedsgruppe modtager et Indvandringsoverskud fra den nærmest lavere Gruppe. Drager der nu ind i de større Boliger et vist Antal Familier med et Overtal af 5—10 Aars Børn, svarer dertil en Udtynding i de tilsvarende Aldersklasser for de lavere Lejlighedsgrupper. Naar til Trods for de fremhævede tre Momenter de 5—10 Aars Børn ere omtrent lige saa talrige i Tre- og Fireværelseslejligheder som de 0—5 Aars, da tyder meget paa, at der her maa finde en Indvandring Sted nedefra, og det bestyrkes naturligvis yderligere ved det dybe Svælg, der paa dette Omraade skiller To- og Treværelses Lejlighederne fra hinanden.

For muligvis noget at klare disse Vandrings Natur for de mindre Boligers Vedkommende har jeg for Et—Fireværelses Lejlighederne søgt at kombinere den ovenfor beskrevne Sammenstilling af Børnernes Aldersfordeling efter Lejlighedernes Værelsesantal med en Sondring efter Samfundsklasser, en Undersøgelse, som iøvrigt ogsaa i andre Retninger turde have nogen Interesse. Skelnet er der mellem I. Arbejds mænd, Daglejere og Personer af Arbejds klassen, der nærmest slutte sig til dem. II. Svende og faglærte Arbejdere. III. Underordnede Funktionærer, Brandmænd, Bude, Opvartere, Tyende, Sporvognskuske m. fl. IV. Alle Personer, der ikke falde

ind under nogen af disse Klasser. Undersøgelsen omfatter nogle Roder af ældre og ny Bebyggelse, der væsenlig afgive Boliger for Arbejderne og dermed nærstaaende Befolkningslag. Medtaget er ogsaa denne Gang kun Børn hos samlevende Ægtepar, og for yderligere at eliminere Momenter, der kunde virke forstyrrende ind paa Undersøgelsen, har man ikke medtaget Familier med Logerende. Valgte ere Frimurerlogens og Gotersgades Roder i den indre By, paa Vesterbro Gasværkets og paa Nørrebro Havremarkens. Antallet af Ægtepar, for hvem Oplysninger ere samlede, udgjorde 4775. Af disse boede 688 i Etværelses, 2715 i Toværelses, 906 i Treværelses og 466 i Fireværelses Lejligheder. Antallet af Børn i de undersøgte Lejligheder udgjorde 8957. Resultatet af Undersøgelsen ses af omstaaende Tabel g.

Det viser sig nu ved nærmere Betragtning af disse Tal, at Børnenes Aldersfordeling efter Lejlighedsgrupper for de her betragtede Roder ikke fjerner sig meget fra de for hele Byen konstaterede Forhold. Medens Forholdstallene mellem 0—5 Aar og 5—10 Aars Børn for hele Byen saaledes vare ÷ 34,8, ÷ 21,2 og + 0,1 pCt. henholdsvis for Et-, To- og Treværelses Lejligheder, udgjorde de tilsvarende Tal for de 4 her behandlede Roder ÷ 32,4, ÷ 20,7 og ÷ 0,6 pCt., en Overensstemmelse, som noget støtter den Antagelse, at de nævnte Roder ere heldigt valgte som Repræsentanter for den mindre Beboelse i hele Hovedstaden. For Fireværelses Lejlighedernes Vedkommende er Forskellen derimod større, betegnet ved Tallene ÷ 1,8 og + 11,1.

Tabel g.

		Løjligheder paa																			
		1 Værelse					2 Værelser					3 Værelser				4 Værelser					
		I	II	III	IV	Ialt	I	II	III	IV	Ialt	I	II	III	IV	Ialt	I	II	III	IV	Ialt
Antal Aigtepar .	342	249	31	66	688	990	1046	243	436	2715	128	289	111	378	906	25	67	61	313	466	
Antal Børn:																					
0—5 Aar	226	175	15	34	450	772	848	165	245	2030	88	195	54	182	519	22	41	40	141	244	
5—10 —	147	125	18	14	304	627	664	130	189	1610	74	203	55	184	516	24	66	37	144	271	
10—15 —	91	85	5	10	191	430	424	78	173	1105	68	177	54	177	476	17	60	26	134	237	
over 15 —	28	21	2	9	60	172	180	31	83	466	52	115	35	112	314	9	39	18	98	164	
Ialt Børn	492	406	40	67	1005	2001	2116	404	690	5211	282	690	198	655	1825	72	206	121	517	916	

Ser man dernæst bort fra Helhedsresultaterne til Tallene for de enkelte opstillede Samfundsgrupper, maa det være tilladt et Øjeblik at vige bort fra Undersøgelsens rette Linie og henlede Opmærksomheden paa de enkelte Grupperes Fordeling efter Lejlighedernes Værelsesantal.

Af de 4775 Familier, som Undersøgelsen omfatter, hørte 1485 til den første, 1651 til den anden, 446 til den tredje og 1193 til den fjerde af de opstillede Samfundsgrupperinger. Disse Tal betyde, at omtrent to Tredjedele af de gifte Familier, der boede i de her nævnte Roder, tilhørte Arbejderstanden. Føjer man hertil endnu den tredje Gruppe, der socialt staar Arbejderne nær, stiger Tallet til tre Fjerdedele af samtlige Familier. Af de tiloversblevne 1193 Ægtepar tilhørte langt det større Flertal, nemlig 917, den Gruppe, som i Rubin og Westergaards Ægteskabsstatistik er betegnet med Romertallet II, omfattende navnlig mindre Haandværkere og Industri-drivende, Detailhandlere, Værtshusholdere o. Fl., og hvis Existens vel for Størstedelen økonomisk afhænger af den omboende Arbejderstand. Til de andre Befolkningslag bliver der saaledes tilovers 276 Familier, hvoraf atter de fleste, nemlig 224, henhørte til den i ovennævnte Ægteskabsstatistik betegnede Gruppe III, Lærere, Kontorister, Handelsmedhjælpere, Assistenten i offentlige Kontorer, og kun 52 til Gruppe I. Embedsmænd, liberale Erhverv, Fabrikanter, Grosserere m. Fl. Tilsammen omfatte disse to Grupper kun 5 à 6 pCt. af det hele Antal Ægtepar. Det er, som det paa Forhaand kunde ventes, en højst ensartet Befolkning, der boer i de 1-4 Værelses Lejligheder i disse Roder.

Hver af de opstillede Samfundsgrupper fordelte sig nu imidlertid meget ulige paa Lejligheder med 1, 2, 3 og 4 Værelser. For Boligerne, tagne i den nævnte Rækkefølge, var Procentfordelingen for Gruppe I. 23,0, 66,7, 8,6 og 1,7, for Gruppe II. 15,1, 63,3, 17,5 og 4,1, for Gruppe III. 7,0, 54,5, 24,9 og 13,6 og for Gruppe IV. 5,5, 36,6, 31,7 og 26,2. Man mærke sig her særlig, at omtrent to Tredjedele af de to første Samfundsklasser bo i Toværelsens Lejligheder, hvilken Type herefter maatte siges at være den absolut fremherskende Beboelsesform for begge de opstillede Grupper af Arbejderbefolkningen. Derimod falder der paa Etværelsens Lejlighederne 23,0 og 15,1 pCt. henholdsvis af første og anden Gruppe, hvorimod der saa til Gengæld af de gifte Svende bo henholdsvis 17,5 og 4,1 pCt. i Tre- og Fireværelsens Lejligheder, medens de tilsvarende Tal for Arbejds-mændene kun udgjorde 8,6 og 1,7 pCt. Betragte vi endelig Gruppe III, da skydes Etværelsens Lejlighederne endnu stærkere i Baggrunden, Toværelsens Lejlighederne indtage endnu den fremherskende Plads med lidt over Halvdelen, og Tre- og Fireværelsens Lejlighederne møde op med 24,9 og 13,6 pCt. Gruppe IV er mere uensartet sammensat, og Fordelingen har her altsaa mindre Interesse. Oplyses skal det, at for den af Rubin og Westergaard betegnede Gruppe II er Fordelingen fra Et- til Fireværelsens Lejligheder henholdsvis 5,8, 36,6, 33,6 og 24,0 pCt.

Betragte vi dernæst Børnenes Aldersfordeling, viser der sig for hver af de 4 Samfundsgrupper, ved Sammenligning mellem 0—5 Aars og 5—10 Aars Børn, den samme Bevægelsesretning fra mindre til

større Boliger til Gunst for de ældre Børn. Værd at bemærke er det, at Overgangen fra To- og Treværelseslejligheder for Gruppe II i Modsætning til Gruppe I er meget betydelig og nok kunde tyde paa en stærkere Indvandring fra To- og Treværelseslejligheder for de faglærte Arbejderes Vedkommende end for Arbejdsmændenes. Utænkeligt var det vel ikke, at Faderens Alder har stærkere Indflydelse paa Indtægternes Størrelse for Svende end for Arbejdsmænd, og at dette Moment kunde fremkalde et stærkere Drag fra To- til Treværelseslejligheder for de første end for de sidste. Ved Siden heraf kan det jo ogsaa mærkes, at den samme Bevægelse gentager sig med stor Styrke i Forholdet mellem Tre- og Fireværelseslejligheder, et Træk, som jo godt harmonerer med hin Antagelse, om end Tallene for Fireværelseslejlighederne ere noget smaa til derpaa at bygge selvstændige Slutninger. Jeg drister mig imidlertid kun til paa dette Punkt at opkaste et Spørgsmaal. Hvis en lignende Undersøgelse foretoges en anden Gang, kan man jo have Opmærksomheden henvendt paa, om Tallene vise lignende Resultater.

Søge vi nu efter denne Digression atter tilbage til den for hele Byen foretagne Undersøgelse angaaende Børnenes Aldersfordeling, frembyder der sig for Aldersklasserne 5—15 Aar omstaaende Tal (se Tabel h) svarende til de i Tabel f meddelte.

Lade vi Blikket glide nedad de i tredje Kolonne anførte Procenttal i Tabel h, komme vi til et Resultat, der frembyder væsenlige Lighedspunkter med de nys fremhævede. Vi staa atter her overfor en betydelig

Tabel h.

Lejligheder paa	i	Værelse	Antal Børn		procentvis Forskel mellem Alderskl. 5-10 og 10-15 A.
			fra 5-10 Aar	fra 10-15 A.	
	1	—	1204	792	÷ 34,2
—	2	—	12956	9184	÷ 29,1
—	3	—	5518	4615	÷ 16,4
—	4	—	4078	3652	÷ 10,4
—	5	—	1487	1428	÷ 4,0
—	6	—	883	865	÷ 2,0
—	7	—	575	653	+ 13,6
—	8	—	716	873	+ 21,9

procentvis Fremgang fra den lavere til den højere Aldersklasse i de store Lejligheder og overfor høje negative Tal for Et- og Toværelsens Lejligheder. Men det ses tillige, at den procentvise Overvægt for de ældre Børneklasser her allerede hører op med Lejligheder paa 7 Værelser, medens Skillelinien i de foregaaende Tilfælde laa længere nede mellem 5 og 4 Værelser, og man bemærker endvidere, at der for Lejligheder paa 2 til 4 Værelser, særligt dog for dem paa 3, er en langt stærkere Nedgang i Børnetallet mellem 5 til 10 Aar og 10 til 15 Aar end mellem de to laveste Femaarsklasser og det tiltrods for, at Dødeligheden som bekendt er langt mindre i Børnenes højere Alderslag. Spørger kunde der, om ikke den stærke Udtynding af Rækkerne nedad skyldes en endnu langt stærkere Bevægelse fra mindre til større Lejligheder mellem Børneklasserne 5-10 Aar og 10-15 Aar end mellem de to laveste Femaarsklasser; men hertil vilde imidlertid svare som Modstykke en stærkere Fyldning af Aldersklassen 10-15 Aar for de større Lejligheders Ved-

kommende, noget der netop ikke er indtraadt, idet man tværtimod kan sige, at der i Forholdet mellem Alderen 5—10 og 10—15 Aar for alle Lejlighedsgrupper igennem er et mindre Plus eller et større Minus end mellem Aldersklasserne 0—5 og 5—10 Aar. Den naturlige Forklaring til de indtraadte Forandringer er, at der i Aldersklassen 10—15 Aar gør sig gældende et Moment, som ikke eksisterer for den foregaaende Femaars Klasse eller i alt Fald ikke gør sig gældende med tilsvarende Styrke, og dette kan ikke være andet end en begyndende Udvandring fra Hjemmene.

At dette er saa, bekræftes af Tallene i nedestaaende Tabel, hvor man for Folketællingsøjeblikket den 1. Februar 1895 finder angivet i Kolonne I Antallet af de i Hjemmet hos Forældrene værende Børn i Aldersklasserne 0—5, 5—10 og 10—15 Aar; i Kolonne II alle andre Børn af samme Aldersklasser og i III Samlingstallet for alle Børn i de nævnte Aldersgrupper.

	I*)	II	III
Børn fra 0 til 5 Aar	31422	5460	36882
— 5 - 10 —	27589	6134	33723
— 10 - 15 —	22198	8378	30576

Det mest iøjnefaldende ved disse Tal er, at medens det samlede Antal Børn synker betydeligt mellem hver Femaars Klasse og den nærmest højere Klasse, stiger Antallet af Børn i Gruppe II ikke alene relativt, men ogsaa absolut. Var Fordelingen mellem Grupperne I og II den samme for Aldersklasserne 5—10 og 10—15 Aar som for den nærmest

*) Herunder Børn i Lejligheder med uangivet Værelsesantal.

foregaaende Femaarsklasse, vilde man komme til følgende Tal:

I	II	III
28732	4991	33723
25011	5565	30576

De virkelige Tal for Gruppe II er altsaa for Aldersklasserne 5—10 Aar 1143, og for Aldersklasserne 10—15 Aar 2813 større end de beregnede. Til Forskellen kunde, fraset Ind- og Udvandring, navnlig to Aarsager tænkes at have været medvirkende, nemlig a, en af Forældrenes Død, hvorved Børnene gaa fra Gruppe I til Gruppe II, og b, Udvandring fra Hjemmene. Den førstnævnte Aarsag maa tænkes virkende for bægge Aldersklasser, og den anden væsenligst kun for den ældste Børneklasse, fordi Udvandring fra Hjemmene af Børn under 10 Aar næppe kan være betydelig. Den langt større Tilvæxt i Gruppe II for Aldersklassen 10—15 Aar end for 5—10 Aar, i Forbindelse med den ovenfor berørte, gennemgaaende mindre Tilvæxt eller stærkere Udtynding i Rækkerne mellem 5—10 og 10—15 Aars Alderen end mellem Børnenes to laveste Femaarsklasser, tyder paa en ret stærk Udvandring fra Hjemmene for 10—15 Aars Børn, om end de forskellige samvirkende Aarsager umuliggøre at opløse Resultanten i sine enkelte Bestanddele.

Gaa vi endelig til den højeste Aldersgruppe af de i Hjemmet hos Forældrene værende Børn, bliver Forskellighederne mellem Lejlighedsgrupperne overordentlig betydelige, og Procenttallene for Børnenes Antal i Forhold til Ægteparrene falde fra 48,0 pCt. i de største Lejlighedsgrupper med store Spring lige

ned til 8,9 pCt. for Etværelsesgruppen (se Tabel b). Forklaringsgrunden til disse Forskelligheder ligger for Dagen. De to tidligere væsenlig virkende Momenter: Dødelighed og Vandringer fra en Lejlighedsgruppe til en anden, blive sandsynligvis ved at virke, om end for Dødelighedens Vedkommende inden for beskednere Grænses. Men de træde fuldstændig i Baggrunden for en tredje Aarsag, hvis Virkning vi allerede have haft Lejlighed til at efterspore paa foregaaende Alderstrin, nemlig Vandringen bort fra Hjemmet. Det maa være den, der væsentlig udtynder Børnenes Rækker i Et- og Toværelses Lejlighederne, saa at Børnetallet fra 10—15 til 15—20 Aars Alderen falder med henholdsvis 66,7 og 57,9 pCt., medens det tilsvarende Tal i Syvværelses Lejlighederne kun synker med 24,3 og i den højeste Lejlighedsgruppe endog kun med 15,1 pCt. Vi ere jo vel vidende om de økonomiske Forholds Indflydelse paa Forældrenes Evne til at holde Børnene i Hjemmet, men det kan jo have nogen Interesse at se dette udtrykt i Tal, der i Hovedsagen bære Mærke af dette Træk.